בס"ד, ש"ת רצ"ג בסעודה.

הסכת[1] ושמע ישראל, היום הזה נהיית לעם לד' אלקיך[2], ופרש"י בכל יום יהיו בעיניך כאלו היום באת עמו בברית, ובגמ' (ברכות דס"ג ע"ב) הסכת, הס ואח"כ כתת ופרש"י שתוק כמו ויהס כלב (במדבר י"ג[3]) שתוק והאזן לשמועתך עד שתהא שגורה בפיך ואעפ"י שאינה מיושבת לך, ואח"כ כתתנה והקשה עליה מה שיש לך להקשות ותרץ תירוצן עד שתתיישב לך, כדרבא (שם) דאמר רבא לעולם ילמוד אדם תורה ואח"כ יהגה ופרש"י יעיין, דכך היא ענינה ודרכה של השגה דתחלה צריכין לקבל השמועה עד שתהא שגורה בפה, דזהו אמיתת ענין קבלת דברי הרב דבעת שהוא שומע אל יחשוב בהשגת הענין והבנתו כ"א לקבל דברי הרב כמו שהן ויחזור עליהם ריבוי פעמים עדי שיהיו שגורים בפיו כמו שאמרם הרב, ואח"כ יהגה שיעיין בכל פרט ופרט, וזהו הסכת הס הוא חכ' שהיא נקודה וגדר החכ' הוא שתיקה וכמא' סיג לחכ' שתיקה ולכן פרש"י שתוק וענין השתיקה הוא כמו ויהס כלב שהשתיק את המבלבלי' אל האמת כמו"כ ענין הס שהוא שתיקה להשתיק כל הסברות העולות בהשקפה ראשונה, ואח"כ יהגה שהו"ע ההבנה וההשגה דבינה דענינה העיון וההסתכלות החזקה בכל פרטי ההשכלה ההיא עם כל פרטי סברותיהם, וזהו הסכת ושמע ישראל, דהלימוד וקבלת דברי ההשכלה וההבנה בעיון הוא בשמע ישראל, אַז אַ איד זאָל האָבין דעם דער הער, והיינו דכל תכלית ענין העבודה הפנימית הוא שיהי' השמע, עס זאָל זאַיין דער דערהער, עס איז פראַן העריז און עס איז פראַן וואָס מיא רופט דער העריז[5], הערין איז אויך אַ מדריגה אָבער עס איז מער ניט ויא גיהערט ער קאָן הערין דאָס און קאָן הערין נאָך עפעס אויך און אפילו אַז דיא אַנדער זאַך איז אַ דבר הסותר צוא דער זאַך, דער הערין איז אַז עס פאַרנעמט אים עס איז עם נוגע און עס בלייבט ניט קיין אָרט פאַר קיין אַנדער זאַך ער איז אין גאַנצין פאַר נומען מיט דעם, ולכן ההפרש בין הערין און דער הערין, הערן אין לו תולדות כי אינו נוגע אל הפועל כלל, ואינו אלא זה דבשעה ששמע זאת הי' עסוק בזה ולא שמע דבר וענין אחר, ועוד זאת כי יכול להיות אַז פון הערין ובפרט בעת רצון אשר שערי רחמים פתוחים זאָל פון דעם הערין אויך ווערין אַ דער הער, כמו בעת השמחה וזמן עת רצון אַז שערי גילויים זאַיינען פתוחים

---

1) מאמר זה נדפס בקונטרס כא (ספר המאמרים קונטרסים ח"א רנז, ב ואילך). בהוצאה זו ניתוספו מ"מ והערות ע"י המו"ל. המאמר הוא ד"ה אריב"ל תרצ"ב (לעיל ע' קיד ואילך) עם הוספות וכו', שמיוסד על ד"ה ראה אנכי עטר"ת פרק ב (ספר המאמרים עטר"ת ע' תריא). וראה לקמן הערה 23.

בגוכתי"ק כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ ב.קיצורי מאמרי רצ"ג, **נרשם**: "הסכת ושמע ישראל, היום הזה נהיית לעם לד' אלקיך, ובו ז פרקים. כא ענינים". — **נעתקו לקמן במקומם.**

2) **תבוא כז, ט.**

3) **פסוק ל.**

4) **אבות פ"ג מי"ג.**

5) **ראה ספר השיחות תרצ"ט ע' 343 ואילך. תש"ח ע' 225.**

ויושבים בסעודת מצוה דשמח"ת קאָן פון הערין ווערין אַ דער הער, ואַיילע באמת איז דאָך דער דערהער פראַן באַ יעדער אידן, נאָר ער איז פאַרשטאָפט, און אַז מיא נעמט אַראָפּ די פאַרשטאָפונג איז שיים פראַן דער דערהער, און אַ דערהער יש לו תולדות אין פעולות טובות ממש, וזהו הסכת ושמע ישראל, כל ענינו של הסכת שהוא נקודת ההשכלה דחכ' וההבנה וההשגה דבינה הוא בהשמע ישראל, אַז עס זאָל זאַיין דער דערהער פון ישראל בגלוי, כי בהעלם ישנו תמיד, ועיקר העבודה הוא שיהי' השמע של ישראל בגלוי בעבודה בפועל, ואָס דאָס הייסט דערהערט, אַז דער דערהער האָט תולדות אין פעולות ומעשים טובים.

קיצור. יבאר כי הס שתיקה דחכ' נקודה, כת כתיתה דבינה השגה בהגיון והתפשטות, וע"י הסכת חו"ב בא הגילוי דשמע (דער דערהער) של ישראל, שמיעה והרגש – דער הער – שמיעה אין לו תולדות בפועל, והרגש יש לו תולדות בפעולות טובות.

ענינים. [ה] חכמה, א) הס, ב) שתיקה, ג) נקודה. [ג] בינה, א) כתת, ב) הגיון, ג) עיון. [ג] הסכת חו"ב. [ז] שמיעה, אין לו תולדות. [ה] הרגש, א) דער הער, ב) יש לו תולדות.

ב) **וזהו** הסכת ושמע ישראל, ואמרז"ל (שם) עשו כתות כתות ועסקו בתורה, לפי שאין התורה נקנית אלא בחבורה, שזהו הפועל טוב הבא מגילוי השמע של ישראל, אַז עס איז פראַן דער דערהער פון ישראל, איז יעמולט פראַן דער פועל טוב פון עסק התורה. וצ"ל מהו"ע העסק של תורה דלכאורה הוה לי' לומר עשו כתות כתות ולמדו תורה, דתורה היא חכמה והשכלה, ובכל חכמה והשכלה שייך רק הלשון לימוד והגיון, וכמ"ש (דברים ה', א') ולמדתם אותם ושמרתם לעשותם, וכתיב (יהושע א' ח') לא ימוש ספר התורה הזה מפיך והגית בו וגו' ומהו אומרו עשו כתות כתות ועסקו בתורה שאומר הלשון התעסקות, ודבר זה לעשות כתות כתות ולהתעסק בתורה לומדין מהסכת דלכאו' הרי הס וכתת הם חו"ב, וידוע דמוחין הם לעצמו, דזהו ההפרש בין מוחין למדות[6], דמדות שייכים לזולת, והיינו דא"א להיות גילוי המדה והתפשטותה, כ"א כשיש זולת על מי לרחם ועם מי להתחסד, שהרי על עצמו אינו שייך ענין הרחמים והחסד כ"א על הזולת, משא"כ ענין המוחין הם לעצמו דיכול לישב לעצמו ולהשכיל השכלות, א"כ איך הוא דהסכת שהם חו"ב הנה מזה דוקא למדו דענינו האמיתי הוא עשו כתות כתות ועסקו בתורה בהתעסקות דוקא, וצ"ל מהו המעלה בהתעסקות ומהו"ע ההתעסקות ובאמת הנה כ"כ גודל ענין ההתעסקות בתורה עד כי העדר ההתעסקות הוא עלבון לתורה וכהא דאמר ריב"ל (אבות פ"ו מ"ב) בכיו"י ב"ק יוצאת מהר חורב ומכרזת ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה, ועלבון של תורה הוא העדר ההתעסקות בתורה כאמרו שכל מי

---

6) ראה ספר המאמרים תרכ"ח ע' ד ואילך. עזר"ת ע' ד ואילך. תרצ"ז ע' 218 ואילך. ובכ"מ.

7) = בכל יום ויום.

שאינו עוסק בתורה נקרא ר"ל נזוף, ומרובה מדה טובה[8], כאמרו וכל מי שעוסק בתלמוד תורה ה"ז מתעלה, דמי שעוסק ומשתדל בתלמוד תורה אַז עס זאָל זעך לערנען תורה ה"ז מתעלה, דההתעסקות בתורה הוא עיקר, וטעם הדבר הוא לפי שאין התורה נקנית אלא בחבורה דעיקר ענין לימוד התורה שתהי' קנין בנפשו, והיינו דלימוד ושקידה בתורה אינו מספיק עדיין, כ"א שתהי' התורה קנין בנפשו, זאת אומרת דגם כאשר לימודו בתורה הוא כדבעי למהוי ע"מ לשמור לעשות ולקיים במצות בפו"מ אין זה עדיין אמיתת הענין הנרצה בתורה כי העיקר הוא אשר התורה תהי' קנין בנפשו. ויובן זה במשל גשמי, ממה שאנו רואין במוחש בטבעי בנ"א הבעלי עסקים, דתכלית המכוון הן במסחר וקנין, והן בעבודה ומלאכה הוא הפרנסה והשכר שמרויח בפרנסתו ובשכרו, ומ"מ יש בזה חלוקים בטבעי בנ"א, דיש מי דכל עסקו במסחרו ובעבודתו הוא רק בשביל התכלית של הריוח, אבל גוף ועצם העבודה אינו נוגע לו כלל, ואדרבא הוא עליו כמשא כבידה ביותר, ויש מי אשר הוא אוהב את מסחרו ועבודתו, דגם הוא חפץ בהריוח והשכר שהם עיקרים אצלו, אבל הוא בעצם אוהב את המסחר והעבודה ומתענג בזה, הגם דגם הוא עמל ויגע בזה בהתעסקות מרובה, ומ"מ יש לו חיות וענג ביגיעתו זאת, עס איז אים דיא עצם התעסקות זייער טייער און גישמאַק, ולהיות שהדבר יקר לו במאד איז ער אין גאַנצין איבערגעבין[9] אין דעם, וטעם הדבר הוא לפי שעסקו זה או מלאכתו זאת שהוא עסוק בהם הם קנין נפשו, ובדבר שהוא קנין נפשו ההתעסקות עצמה הוא התכלית והשכר, והיינו דהריוח של המסחר והמלאכה אינו בערך ענג נפשו מגוף ועצם ההתעסקות בהמסחר והעבודה.

קיצור. הסכת, עשו כתות ועסקו בתורה, תורה חכ' והשגה ושייך בה הל' לימוד, ויקשה מהו הל' עסק בתורה, ויבאר דמוחין לעצמו, ומדות לזולתו, יקשה למה העדר ההתעסקו' עלבון לתורה, תו' צריכה להיות קנין נפשי, משל מבעל עסק האוהב מסחרו, מייקר בענג העסק מהריוח.

ענינים. [1] תורה, א) התעסקות, ב) קנין נפשי. [2] משל מבעל עסק האוהב מסחר.

ג) **וזהו** התורה נקנית, התורה צריכה להיות קנין נפשי, והיינו דלבד זאת שצריכים ללמוד תורה בשביל לידע את המעשה אשר יעשון[10] בקיום המצות, וכן לימוד התורה שהיא עצמה מצוה, דידיעת התורה היא עצמה מצוה, דכ"ז הוא בדוגמת הבעל עסק שעוסק במסחרו או בעבודת מלאכתו בשביל הריוח, הנה התורה צריכה להיות קנין נפשי, וקנין זה הוא נקנה כאשר הוא לומד תורה בחבורה, אשר איש את רעהו ידברו בעת הלימוד בפרטיות הסוגיא או ההלכה שלומדים, שהדיבור הלזה מורה על החיות פנימי שיש להם בלימודם, והיינו שהדבר נוגע לו, ער איז אין דעם אַריינגילייגט און עס אַרט אים דער ענין, און דאָס איז ענג נפשו, וקנין

---

8) ראה יומא עו, א. וש"נ.

9) כ"ה בכתי"ק, בהעתקה ובספר המאמרים קונטרסים שבהערה 1. ואוצ"ל: איבערגעגעבין.

10) ע"פ יתרו יח, כ.

זה הוא בלימוד התורה בחבורה וברבים דוקא בבתי כנסיות ובתי מדרשים, וכמו בעסק גשמי[11] דמסחר וקנין הרי כל אחד משתדל להיות עסקו דוקא במקום שבנ"א מצויים שם, ומשתדל להיות מקום עסקו במקום שהרבה אנשים עוברים ושבים דרך שם, וממציא כמה המצאות באופנים שונים להיות מקום מסחרו גלוי לעיני העוברים ושבים, ומכריז בכמה אופני הכרזה דגם אם העובר ושב הוא טרוד ביותר הנה גם הוא יתעורר ע"י ההכרזות לשום עינו על מקום מסחרו, וגם אם אפילו בפעם זה לא יקנה את סחורתו, אבל עכ"פ יוחקק אצלו או לכה"פ יהי' רשום בזכרונו אשר במקום פלוני נמכרת סחורה זו, ולעת מן העתים יבוא ויקנה, וכן הוא בענין לימוד התורה שהלימוד צריך להיות ברבים דוקא במקום שהרבים מצויים שם, וצריכים לעשות כל מיני השתדלות בפרסום הדבר ובהתעוררות, אשר בלימוד התורה ברבים דוקא מקיימים בזה מצות צדקה וגמ"ח ברוחניות, דהנה אי' בספרי'[12] דאאע"ה הי' נדיב בממונו גופו ונפשו, דעבודתו הי' שהי' מכניס אורחים ומאכילם ומשקם והי' טורח בעצמו לשרתם בכל המצטרך להם[13], דכל זה הי' בשביל כוונה אלקית לפרסם אלקותו ית' בעולם[14], וזהו שהי' נדיב בנפשו, דהגם שהי' משכיל נפלא[15] בהשגות גדולות הנה הניח וצמצם את עצמו ללמוד עם אנשים גסים ופשוטים ביותר ללמדם דעה, לבאר להם כי יש בורא עולם יחיד ומיוחד, והוא ית' ברא את העולם וכל הנבראים, ומנהיג את העולם כולו, ומשגיח על כל נברא ונברא בפרט להזמין לו מזונותיו בעתו ובזמנו, וזהו נדיב בנפשו, דהגם כשהי' לומד לעצמו הי' לומד חכמות עמוקות בחקר אלקה והי' מתענג בהם תענוג אין סוף, מ"מ הרי הניח את עצמו לגמרי מכל וכל והתעסק ללמוד עם אנשים פשוטים דוקא, ועבודתו זאת היתה במס"נ ממש, והמס"נ של אאע"ה הי' באופן כזה שלא חשב זה לענין כלל[16], כי העיקר הי' אצלו לפרסם אלקותו ית' ולא חש כלל להמנגד ומה שיעשה לו, וכן הוא בענין לימוד התורה ברבים דוקא, וזהו הסכת, דכאשר הס תחלה ואח"כ כתת, דכאשר הוא לומד תורה ומשכיל השכלות בידיעת התורה ומעיין בהם, הנה זה מביא לידי שמע ישראל, שיתגלה השמע של ישראל, עס זאָל נתגלה ווערין דער דער הער, אז במילא יהי' תולדות בפעולות טובות, והפועל טוב פון דעם דער הער, הוא עשו כתות כתות ועסקו בתורה, שיהי' ההתעסקות בתורה ללמוד תורה ברבים ולהשתדל בכל מיני השתדלות להביא את הרבים לידי לימוד התורה.

קיצור. יבאר במעלת לימוד התורה ברבים, ובמקום גלוי ומפורסם, משל מסוחר המשתדל לעשות מסחרו במקום שהרבים מצויים, ומתחכם לפרסם

---

11) הובא ונתבאר בלקו"ש ח"א ע' 261.

12) ארחות צדיקים שער יז. וראה ספר המאמרים תרפ"ט ע' 90. וש"נ. לעיל ע' שצג.

13) ראה סוטה י, א. ב"מ פו, ב.

14) ראה סוטה שם ואילך.

15) ראה ספר המאמרים שם ע' 98. וש"נ.

16) ראה ספר המאמרים תרח"ץ ע' קע. וש"נ. ספר המאמרים ה'ש"ת ע' ו. ע' טו. ע' 30. ספר השיחות תרפ"ז (קה"ת, תשס"ד) ע' 289. וש"נ.

סחורתו, בלימוד התו' ברבים מקיימים מצות צדקה וגמ"ח ברוחניות, ויבאר מעלת אאע"ה נדיב בנפשו שפרסם אלקותו ית' בעולם.

ענינים. ס לימוד התו' ברבים. ע אאע"ה נדיב בנפשו.

ד) **והנה** מכל הנ"ל מובן דההתעסקות בתורה היא מעלה גדולה כפולה ומכופלת בזה שלומד תורה בקביעות זמן ומקום, וע"י הלימוד ברבים הנה דברי תורה נקנים בנפשו, והתורה היא קנין נפשי אצלו, ומקיים מצות צדקה וגמ"ח שגורם טובה גדולה גם לזולתו, ובהעדר ההתעסקות חסרים כל המעלות האלו, אבל מפני מה נקרא זה בשם עלבון דאומר אוי להם לבריות מעלבונה של תורה, דעלבון הוא בזיון וחוצפא וכמאמר (גיטין דל"ז ע"ב) עלובה כלה ופרש"י חצופה, וזהו עלבונה של תורה החוצפה שמבזים ח"ו את התורה, דלכאורה א"מ כלל, דאמת הדבר דההתעסקות בתורה הוא עיקר גדול, ומעלה נפלאה, והעדר ההתעסקות הוא חסרון, והן אמת דמרוממת[17] הפלאת ענין המעלה מובן גודל פחיתת ענין החסרון, אבל בכ"ז הרי ענין החסרון אינו ענין הבזיון, ומכש"כ ענין החוצפה לבזות ח"ו את התורה, וא"כ איך הוא דהעדר ההתעסקות בתורה הוא עלבון התורה שמביא לידי בזיון וחוצפה. אך הענין הוא דהנה אנו רואין שיש הרבה חלוקי דרגות בסוגי בנ"א בטבעם ובהנהגתם, דיש כאלו שהגם שהם בעצמם אינם בעלי תורה וחכמה, וגם במדותיהם והנהגותיהם אינם במעלה גבוה, ויש בזה ג"כ חלוקי מדריגות ישנם כאלו שהם בעצמם הם בעלי מדות ישרות ואם היו יודעי תורה היתה הנהגתם גם במדותיהם והנהגותיהם בטוב ביותר, אלא מפני העדר הידיעה התעבו והתגשמו ביותר, זיי זאַיינען פאַר גרעבט גיוואָרין, וישנם כאלו שהם בטבעם בעלי מדות קשות, אבירי לב וקשי עורף, ובכ"ז הנה בכללות יש להם רגש טוב כללי, הנק' בלשון בנ"א אַ אייִדעלין געפיל, והתורה יקרה אצלם, והמצות תופסים מקום חשוב אצלם, ומכבדים ת"ח ומייקרים בעלי מדות טובות כמו שהוא עפ"י תורה, וישנם זמנים ועתים קרובים שמתקרבים אליהם בקירוב גדול, וזה גופא שמתקרבים לת"ח יקר וחשוב להם במאד, ובענינים שונים מתלמדים מהת"ח ומבעלי מדות טובות, ובמשך הזמן הנה לפי ערכם ה"ה נמשכים בעניניהם, ובאופן האפשרי להם הנה גם במעשיהם ה"ה משתדלים להתנהג לפי אורחות הנהגותיהם של הת"ח ובעלי מדות טובות, וכמו שאנו רואין במוחש בטבע כמה בנ"א באופן הנהגותיהם בעתים וזמנים ידועים בשנה כמו בימים נוראים וימים טובים שהם באופן אחר מכמו שהוא מעמדם ומצבם ביראת שמים, ויש כאלו שהם רחוקים יותר מעניני תורה וקיום המצות מהנ"ל, והגם שביניהם יש אלו שאוהבים בני תורה ונותנים כבוד לת"ח ויראי אלקים תופסים מקום חשוב אצלם, ומ"מ אינם מתקרבים אליהם, רק לעתים רחוקות ובזמנים ידועים מתקרבים לת"ח, ואם לפעמים פועל בהם איזה התעוררות בהנהגה טובה, ולפעמים גם בקיום המצות, אבל במהרה נשכח מאתם וחולף ועובר והי' כלא הי',

---

17) כ"ה בכתי"ק בהעתקה ובספר המאמרים קונטרסים שבהערה 1. ואוצ"ל: דמרוממות.

וטעם הדבר הוא לפי שנתעמם ונחלש אצלם ההרגש פנימי, באַ זיי איז פאַרטעמפט און אָפגישוואַכט גיוואָהרין דער געפיל פון איידעלקייט, הבא בסיבת המשיכתם אחרי תענוגים בשרים שזה מעבה אותם כ"כ עד שנשכח מאתם כל ענין הרוחני, וכל ענינם הוא בתאות והנאות גופנים.

קיצור. יבאר דהעדר ההתעסקות בתורה גורם ירידה כללית בכל סוגי בנ"א, א) אוהבי תו' מקיימי מצוה, בהעדר הלימוד מתגשמי', ב) קשי עורף ומכבדי תו' ויש להם רגש טוב, ובהעדר הלימוד מתעבים, ג) מתעוררי' לטוב רק בזמנים ידועים בלבד, ד) ההתעוררות חולפת מהרה.

ענינים. ' העדר הלימוד גורם התעבות. יִ דרגות בי"ש טבעי, א) בינונים בהשגתן ומדותיהם, ועם רגש טוב, ב) קשי עורף ובעלי רגש, ג) רגשן זמני, ד) מתרגש ושוכח.

ה) **והנה** יש כאלו שהגם שהם נמשכים אחרי החיים הבשרים בתענוגים שונים ובכ"ז הרי לעת מן העתים באים להתקרב לת"ח, והגם דגם בבואם ה"ה רחוקים מכל רגש רוחני, והם בתכלית הקרירות ביותר, מ"מ הנה בפנימיות לבבם יש להם רגש של יוקר, עס איז באַ זיי פראַן אַ גיפיל צוא איידעלקייט פון תורה ויר"ש ומכבדים בני תורה ובעלי מדות טובות, וישנם כאלו שהם קשורים בכל מיני רע והם שונאים לתורה ויראת שמים ומבזים את הת"ח ויראי אלקים, ויש כאלו אשר הם בעצם מהותם באשר הם היו יכולים להיות באופן אחר לגמרי והיו יכולים להתקרב לבני תורה ויראת שמים, כי בפנימיותם הם מחבבים בני תורה ומייקרים בשומרי מצוה ורק להיותם בסביבה לא טובה, וכמאמר[18] הרבה חברים רעים עושים, ומזמן לזמן ה"ה מתרחקים מהתומ"צ ויורדים ר"ל מדחי אל דחי עד שנעשים מנגדים אל התומ"צ ושונאים ורודפים את הבני תורה ויראי אלקים, ועולבים את התורה בעזות וחוצפה, ואחר כ"ז אומר רבינו נ"ע[19] ספי"א דגם רשע ורע לו שהרע שבנפשו הוא לבדו נשאר בקרבו, ומפני המשכתו אחרי הענינים הגשמים והחומרים גבר כ"כ על הטוב עד אשר נסתלק ונשאר הרע לבדו המושל ושולט בהגוף ומנהיגו כרצונו בכל מיני רע, ובכ"ז הנה מחסד ה' הוא שהטוב נשאר עומד בבחי' מקיף עליו מלמעלה, ובזה יש חלוקים אם הוא נשאר במקיף הקרוב, או הוא רק במקיף הרחוק, אבל לא נסתלק הטוב לגמרי, ולזאת הנה גם מי שהוא ר"ל רחוק לגמרי מתומ"צ וירד ר"ל בתכלית הפחיתות והשפלות בכל מיני רע נגד התומ"צ מ"מ הנה גם הוא יכול להתקרב אל ד' ע"י תשובה מעומקא דליבא. והנה כל הירידות האלו בחלוקי דרגות בני אדם הנ"ל הסיבה לזה הוא העדר ההתעסקות בתורה, ואם הי' ענין ההתעסקות בתורה כדבעי למהווי לא הי' ירידות ושפלות כזו. דהנה לכאורה א"מ מהו התועלת של הב"ק המכריז ואומר אוי להם לבריות מעלבונה של תורה, דהרי עיקר ענינו הוא

---

18) ראה משנה סוטה ז, א.

19) בתניא.

לעורר על התשובה, וכאשר בני אדם אינם שומעים כרוזי הב"ק מהו תועלת של ההכרזה. אך הענין הוא[20] דהנה זה מה שבנ"א אינם שומעים ההכרזה של הב"ק הוא רק בחלק הנשמה שמלובש בגוף, שחומריות הגוף וגסות הנה"ב מעלימים ומסתירים על אור הנשמה, ונוסף לזה ההמשכה לעניני עולם וטרדות שונות מגדילים ומחזקים את ההעלמות וההסתרים, ובפרט באלו שהדרכתם היתה בלא השגחה של יראת שמים ובהנהגה של קרירות, שעניני גשמיות העולם פועל עליהם ביותר שמתעבים ונעשים חומרים ביותר, ומפני זה אינם שומעים הכרוזים העליונים, אבל באמת הנה אין זה שאין שומעים הכרוזים שלמעלה אלא הוא לפי ששומעים ענינים אחרים ומקושרים בהם בהתקשרות עצומה לזאת הוא כאלו אינו נרגש, והיינו דהתקשרות החומרית מתגבר על ההרגש הרוחני, והמשל כמו שאנו רואין במוחש בטבע בנ"א דכאשר הוא טרוד באיזה ענין ושקוע בו במאד הרי יכול לעמוד יום ויומים בלא אכו"ש ושינה, וכאלו שכח עליהם לגמרי דבזמן טרדתו אינו חפץ לאכול ולשתות, דבאמת הרי אין זה שלא חפץ לאכול ולשתות, אלא להיותו קשור מאד בטרדתו הגדולה הרי לא הרגיש כלל בכוסף והכרח האכילה ושתי', וכן הוא ברוחניות דגודל עוצם ההתקשרות בהחומריות מתגבר על ההרגש הרוחני שישנו בכאו"א מישראל.

קיצור. יבאר דגם בבעלי תאוה ושקועים בחיים בשרים הרי בפנימיותם יש יוקר של תורה אלא שהסביבה והנהגותיהם מנוולתן, וימשיל העדר הרגשת כרוזי התשובה להטרוד שאינו מרגיש כוסף האוכל מפני שקיעותו בטרדתו, ולכן העדר ההתעסקות בתו' עלבון שגורם ירידה בכל הסוגים.

ענינים. י"ב סביבה, א) מרומם ומועיל, ב) מוריד ומזיק. י"ג משל מטרדה. י"ד העדר ההתעסקות בתורה גורם ירידה בכל סוגי בנ"א.

ו) **וזהו** דכתיב (שה"ש ה' ב') אני ישנה ולבי ער וגו' דכל אחד ואחד מישראל לפי מעמדו ומצבו בלימוד התורה בקיום המצוה וביראת שמים, אם כי בכחותיו הגלוים הוא אינו כדבעי למהוי אבל לבו ער וכדאי' במד"ר במקומו אמרה כנס"י לפני הקב"ה רבש"ע, אני ישנה מן המצות ולבי ער לגמילות חסדים, אני ישנה מן הצדקות ולבי ער לעשותן, דאני ישנה אי' בזהר[21] בגלותא דזמן הגלות נמשל לשינה דכל הכחות והחושים הם בהתעלמות ובהעלם, אבל ולבי ער, דנקודת הלב שהוא נקודת היהדות הוא ער, רק שצריכים לעוררו ולהוציאו מן ההעלם אל הגילוי והוא ע"י הסרת ההעלמות והמניעות ועיכובים, וכתיב[22] כי נר מצוה ותורה אור וגו' והנה[23] בנר יש ג' דברים[24] שמן ופתילה ואור, דהאור בא ע"י האש הנאחז בהפתילה

---

20) ראה לקו"ת תצא לו, ד. האזינו עא, ד. שה"ש טז, ד.

21) ח"ג צה, א.

22) משלי ו, כג.

23) בהבא לקמן — ראה ד"ה פזר נתן תרצ"ב (לעיל ע' רפג ואילך).

24) ראה תו"א מקץ מ, סע"ב ואילך. ספר המאמרים תרנ"ז ע' ב ואילך.

והשמן, והשמן ופתילה שניהם מוכרחים להיות, דכל אחד מהם מוכרח אל השני, דבכדי שיהי' אור המאיר הוא דוקא ע"י שניהם כאחד, וכל ענין טיב האור, שיאיר בבהירות יותר תלוי בטיב השמן והפתילה ובאופן הרכבתם ומזיגתם, ולכן ישנם פתילות ושמנים שאין מדליקין בהם נר של שבת לפי שאינם דולקים יפה, וחיבור הפתילה ושמן שיהי' פעולת האור הוא ע"י האש דוקא, ועניני ברוחניות הוא דהגוף הוא הפתילה ושמן הם תומ"צ דהנה כתיב (קהלת ט', ח) בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך אל יחסר, ואי' במד"ר במקומו אריב"ז כל הכתוב אינו מדבר אלא במצות ומעשים טובים, בכל עת יהיו בגדיך לבנים מן העבירות, ושמן על ראשך אל יחסר ממצות ומעשים טובים, וכשם דבנר הגשמי הרי טיב האור ובהירתו תלוי בהשמן ופתילה כמו"כ הנה בנר הנשמה דכתיב[25] נר ה' נשמת אדם ואמר רבינו נ"ע[19] בפי"ט שישראל הקרוים אדם נשמתם היא למשל כאור הנר שמתנענע תמיד למעלה בטבעו, והיינו דנר הנשמה טבעה לעלות למעלה, וטיב הארתה תלוי בהשמן ופתילה דוקא, היינו בקיום המצות מעשיות שהם מלובשים בדברים גשמים וכשהוא מלובש בגוף, ובלימוד התורה שזהו השמן, והאור הוא העבודה שבלב שפועל בירור וזיכוך המדות, דהנה כתיב[26] ונשמות אני עשיתי דכאו"א מישראל יש בו ב' נפשות נה"א ונה"ב[27], דהנה"א הוא נמשך תמיד לאלקות ותומ"צ, והנה"ב המשכתו הוא לעניני הגוף והחומריות וחומד כל עניני עולם, ועבודת האדם הוא לפעול בהנה"ב דגם הוא יהי' לו רצון ותשוקה לאלקות, וזהו דכתיב[28] ואהבת את ה"א בכל לבבך ואמרז"ל[29] בשני יצריך ביצ"ט וביצה"ר, והיינו דהאדם ע"י עבודתו ויגיעתו בתומ"צ ובעבודה שבלב זו תפלה[30] יפעול בהנה"ב דגם הוא יהי' נמשך לאלקות, ואז הרי נר נשמתו מאירה, ובכדי שיהי' האור הוא ע"י האש דוקא, שהוא רשפי אש האהבה לאלקות, וידוע[31] כי דליקת אור הנר בכלל ובהירותה בפרט תלוי בהאויר והסביבה, דבמקום אויר טוב הרי גם נר דק מאיר בכי טוב ומגיע אורה גם למרחוק, ובמקום שהאויר גס צריכים נר גדול יותר וגם אז אינו מאיר רק בהסמוך לו[32], ובמרתף שהאויר גס ביותר צריכים מדורה גדולה, ובמקום שהאויר הוא מעופש הנה הוא דוחה את האור, וצריכים תחלה להכניס אש השורף ומכלה את העביות והגסות של האויר המעופש שלא ידחה את האור, ואח"כ מכניסין בו את האור ואז הנה מעט אור דוחה חשך הרבה[33].

---

25) משלי כ, כז.

26) ישעי' נז, טז.

27) תניא ספ"א וריש פ"ב.

28) ואתחנן ו, ה.

29) משנה ברכות נד, א. ספרי ופרש"י עה"פ.

30) תענית ב, א.

31) ראה תו"א מקץ מב, ג. אוה"ת תזריע ח"ב ע' תקכ. ספר המאמרים תרל"ה ח"א ע' קצז. ח"ב ע' תפא.

32) ראה לקו"ת חוקת סה, סע"ד. אוה"ת וספר המאמרים שם. וראה גם לעיל ע' רלח.

33) ראה תניא פי"ב (יז, א). וראה לעיל ע' רלו. וש"נ.

קיצור. יבאר מעלת ההתעוררות, הלב ער וצריכה רק להעירה, כאש המצית את הנר, בנר יש שמן פתילה ואור, ובאופן מזיגת השמן והפתילה תלוי הבהקת האור, וכן הוא בנר הנשמה, האור בא ע"י האש, אויר גס דוחה את האור, ואש מטהר גם אויר מעופש.

ענינים. [ט] נר, א) כלול מפתילה שמן ואור, ב) אורו לפי מזיגתן. [ט] אור בא ע"י אש. [י] אש מטהר האויר.

ז) **והנה** ככל המשל הזה יובן גם ברוחניות דגילוי אור דנר הנשמה תלוי בהאויר, וכאשר ישנו עביות וגסות של עיפוש מקלקל את האויר. והיינו דהעביות וגסות העיפוש מתגבר על האויר הטוב שאינו נרגש כלל, אבל באמת הרי ישנו אלא שהוא מכוסה ונעלם במאד לפי שהעביות וגסות של העפרורית מקיף אותו מכל צד ופנה מבלי נתון לו מקום להתגלות כלל, והנה אוי"ר הוא ר"ת אור יו"ד[34], דהאור של היו"ד שהוא נקודת היהדות דישנו בכאו"א מישראל[35] תלוי בהסביבה, כי כל סוגי בנ"א הנ"ל הרי עצם מהותן הוא טוב, אלא שהסביבה שהם נמצאים בה מנוולתן, וכמאמר[36] אין אדם עובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח שטות, דהרוח שטות מכסה על האמת דנדמה לו כי גם בעברו על מצות ה' בעשה או בל"ת עודנו ביהדותו[37], כי ח"ו להפרד מאלקות ולצאת מהיהדות זה לא יעשה שום יהודי בשו"א ומוכן למסור נפשו בפו"מ בעד אמונתו בד' ובתורתו ית' כי נקודת יהדותו שלימה היא אלא שאורה של הנקודה בלתי מאירה והוא בסיבת העביות והגסות המכסה ומסתיר, וידוע דאויר מעופש הוא סיבה למחלאות שונות ר"ל ובעיקר גורם ר"ל דבר ומגפה דענין חולי זו ר"ל הנה לבד זאת שהיא קשה ביותר היא מחלה מתדבקת, ועיקרי העצות המה לטהר את האויר ככל האפשרי, וכן הוא ברוחניות שהעיקר הוא להסיר את העביות והגסות, אַראָפנעמען די גראָבקייט און די בהמיות פון תאוות בשרים, דישנם כאלו דכל ענינם הוא בדיבורי נבול פה והדומה שבזה מעבים ומגסים ומקלקלים את האויר, וטהרת האויר הוא ע"י האש, דהנה כתיב (ירמי' כ"ג, כ"ט) הלא כה דברי כאש נאום ה' וכפטיש יפוצץ סלע, ואמרז"ל (סוכה נ"ב, ב') אם פגע בך מנוול זה משכהו לביהמ"ד אם אבן הוא נמוח ואם ברזל הוא מתפוצץ, דב' סרסורי היצה"ר[38] הא' הוא הטמטום וענינו אחיזת עינים שסוגר את העינים מבלי לראות הטוב דתומ"צ ומרבה לצייר להאדם ציורים רעים בתאוות בשרים ומחטיאו בכמה אופני' שונים תחלה באונס ואח"כ ברצון ובענג עד שמטמטם לבו ומוחו ומשעבדו, וזהו קלי' אבן

---

34) זהר ח"א טז, ב. ח"ג רמה, ב (ברע"מ). תקו"ז ת"ה (יט, א). תי"ח קרוב לסופו (לז, ב). ת"ל (עד, רע"א). תס"ט (קח, ב). פרדס שער כג (שער ערכי הכינויים) ערך אויר. מקומות שצויינו בהערה 31.

35) ראה גם מכתב סיון שנה זו (אגרות־קודש ח"ב ע' תקכד ואילך). ספר השיחות תש"ג ס"ע 135.

36) סוטה ג, א.

37) ראה ד"ה באתי לגני ה'שי"ת פ"ג (ספר המאמרים ה'שי"ת ע' 114). וש"נ.

38) ראה פרש"י שלח טו, לט.

דלבו ומוחו נעשים ר"ל קשים כאבן, והב' הוא הספיקות שהוא קליפת עמלק[39] בגימט' ברזל עם הכולל[40], דענינו להטיל ספק בכל דבר[39], כי על כל ענין אלקי בתומ"צ הוא שואל ואומר וועך זאָגט אַז עס איז אַזיי, והוא בקרירות ובהעזה וחוצפה גדולה, והעצה לזה הוא תורה, וזהו הלא כה דברי כאש, דהנה בטבע האש הא' דשורף ומכלה לגמרי, ב' אופן שריפתו הוא בתוקף גדול, ובדבר שאינו נדלק תיכף הנה כשנאחז בו יתגדל תוקף שריפתו, ג' גם אם דולק במקום א' הרי לפתע פתאום נאחז האש גם במקום רחוק, ובפרט כשיש רוח אז אין מקום רחוק לפני האש, ד' בכל מקום שבוער הוא שורף ומכלה ואין זה כמו דבר המתפשט אשר בעיקרו הוא רב וחזק ובהתפשטותו מתמעט אלא בכל מקום הוא בשוה, ה' חום האש ואורו מגיע למרחוק ביותר, ו' בטבעו מטיל חרדה, ז' מגלה את האמת כי כל דבר גשמי אין לו קיום ובין לילה אבד[41], וכל הענינים האלו ישנם ברוחניות בתורה, דלימוד התורה שורף ומכלה כל עניני הרע ושריפתן הוא בתוקף עצמי, וכשלומדי' במקום א' גורמים שילמדו בעוד מקומות ובפרט כאשר הלימוד הוא בחיות פנימי דפנימיות התורה דאז האור והחום מתפשט למרחוק ומרבה יראת שמים ומגלה את האמת כי העיקר הוא אלקות. וזהו הסכת ושמע ישראל, דכל עיקר ענין העבודה הוא להיות השמע, עס זאָל זיין דער דער הער של ישראל, עס זאָל זעך דער הערין דער יו"ד שהוא נקודת היהדות דישנו בכל עם ה' והוא ע"י ההתעסקות בתורה, ועל זה הוכרת הברית ובכל יום יהיו בעיניך כאלו היום באת עמו בברית להיות חזק בעבודת ההתעסקות בתורה ואמרז"ל (ע"ז י"ט ב') כל העוסק בתורה נכסיו מצליחין לו.

קיצור. יבאר דגילוי נר הנשמה תלוי בהשמן תורה ומעש"ט, והפתילה הזדככות הגוף, אוי"ר אור יו"ד, יו"ד נקודת היהדות, טהרת האויר מחומריות העולם הוא ע"י התו' שהיא אש, אבן טמטום הלב והמוח, ברזל עמלק ספק, ענינו חוצפא בקרירות, ז' ענינים באש וכולם ישנם בעבודה.

ענינים. [יח] אויר, אור יו"ד. [יט] יו"ד נקודת היהדות. [כ] תורה, א) אש, ב) מטהר האויר. [כא] אש, א) מכלה, ב) בוער בתוקף, ג) קופץ למרחוק, ד) מהותו שוה בכל מקום, ה) מאיר ומחמם גם למרחוק, ו) מטיל חרדה, ז) מגלה אפיסת הגשם.

לעילוי נשמת יוסף בן ריבי חי
רחל מרים
כז תשרי

---

39) ראה לעיל ע' קסא.

40) ראה גם תורת חיים תצוה תקכו, א ואילך (בהוצאה החדשה — שנו, ב ואילך). ספר המאמרים תרכ"ז ע' קנו ואילך.

41) ע"פ יונה ד, י.